

JOSIPINA UMJETNOST PJEVANJA ILI NJEZINO VELIČANSTVO,

JOSIPA LISAC!

Čim se pojavila s O'Harama, izazvala je senzaciju. Za početak, u očima tek stasale rokerske zajednice. Bilo je to u kasno ljeto 1967. u "Koncertu za ljudi mladi svet", prvom televizijskom serijalu koji je sustavno bilježio groznicu subotnjih večeri što je vladala jugoslavenskom pop scenom. Usput, svjedočili smo pionirskim primjerima onoga što ćemo dvadesetak godina poslije nazivati video clipovima; domaći kroničari televizije i pop kulture reći će: riječ je o prvim takvim u svijetu uopće. Taj nastup novih O'Hara (prije Josipe, vokalna solistica bila je Marcela Munger, danas akademska slikarica) zabilježen je u Džuboksu, još jednom avangardnom pothvatu partijske države na terenu omladinskih medija: mjesečniku magazinskog formata posvećenom isključivo pop glazbi, kao takvom ekskluzivnom u zemljama socijalističkog bloka i među nekoliko rijetkih u svijetu uopće. Dakle, u svom broju od 3. listopada te 1967. Džuboks je objavio prvi osvrt na rokerski debi još uvijek bezimene mlade pjevačice. Bilo je to iz pera već slavljenog radijskog dj-a, Nikole Neškovića, voditelja vrlo slušane emisije Radio Beograda koja je promicala aktualna strujanja na planetarnoj pop sceni sugestivna naziva „Prijatelj zvezda“.

"Za novu žensku vokalnu solisticu, mogu citirati frazu iz Salingerova romana 'Lovac u žitu': 'oborila me je s nogu'“, napisat će popularni Nele. „Neću se diviti dijapazonu glasa, koji ide gotovo do koloraturnih visina i najtamnijih altovskih dubina, već jednoj specifičnoj farbi između boje Nine Simone i Dione Warwick. Ako budete pogledali emisiju 'Koncerta' snimanu u Zagrebu, naći ćete tonske dokaze ovoga, jer će O'Hara interpretirati *I Can't See Nobody* tako dobro da ćete požaliti što to nije moja emisija; ja bih ih pustio desetak puta za redom.“

Bezimeni glas koji je zatekao autoritativnog „prijatelja zvezda“ uskoro se punim imenom i prezimenom našao u fokusu glazbenog svijeta. Najprije zahvaljujući jednom od prvih važnijih transfera u povijesti rock glazbe kod nas: kada je - da upotrijebim i ovdje sportski rječnik - zajedno s trenerom O'Hara, klavijaturistom i skladateljem, danas nam glasovitim klasičarem Franom Paraćem, nova vokalna solistica, sada već kao Josipu Lisac, prešla nakon svega par mjeseci u puno popularnije Zlatne akorde. Treba reći: za to doba jednim od rijetkih bendova s pločom. No, zakratko, taj glas fascinantna raspona, koji seže od kontraalta do soprana, nije mogao ostati zarobljen bendovskim limitima: za nj su počeli pisati Alfi Kabiljo, pa Arsen Dedić, pa Zdenko Runjić. E, Arsenova i Kanižajeva *Što me čini sretnom* izvedena na Opatiji 68 u famoznoj Kristalnoj dvorani hotela Kvarner senzacionalno je odjeknula, a Josipa, praćena novim

epitetima „raskošna glasa čije su dubine vrtoglave“ (opatijski komentar Džuboksove glavne urednice Višnje Marjanović), ostavila je gotovo nepravedno u sjeni alternativnu izvedbu - kako je to nekad bivalo praksom na zabavnoglazbenim festivalima - jedne već istinske dame pop glazbe - Senke Veletanlić.

Ali svijet u kojem se natječemo zna biti nepravedan: mladi Vice Vukov na istoj Opatiji par godina ranije detronizirao je činilo se obljubljena pjevačaglumca, neprikosnovenog Dušana Jakšića (sjećate se: *Mirno teku rijeke!*), Josipa potom Senku, a Josipu...

E tu smo došli do razloga zbog kojih pišem o Josipi Lisac kao ovogodišnjoj slavljenici ovjenčanoj životnim Porinom. (Onih za vokal, suradnje, albume, osvojila je već čitavu galeriju.) Pijedestal na koji je izdignuta tih ranih dana svoje profesionalne biografije zapravo niti u jednom trenutku u proteklih pet i nešto sitno desetljeća nije bio ozbiljnije doveden u pitanje. Dapače, kao da je slaganjem novih karijernih slojeva rastao do visina odabranih samo za njezinu iznimnu dimenziju.

Nizale su se: *Krenule su lađe, Život moj, Kapetane moj, Oluja*; romanca sa sudbinskim čovjekom njezina života Karlom Metikošem i *Dok razmišljam o nama*, njihov dnevnik kao jedinstveni *Dnevnik jedne ljubavi* - s glazbeničkom kremom tog vremena predvođenu aranžerom Branom Živkovićem - njezina glavna rola u prvoj domaćoj rock operi Metikoša, najčešćeg im partnera, veterana Ivice Krajača i glazbene veličine Miljenka Prohaske - *Gubec Beg*, uloga pjevačke dive iskušana standardima tin pan alleyja, soula i jazza s jazzističkim patrijarhom Boškom Petrovićem albumom *Josipa Lisac & B. P. Convention Big Band International* i američkom pločom *Made in U.S.A.* s nekoliko zvučnih angloameričkih naslova; sljedila je serija albuma domaće mainstream produkcije (*Hir, hir, hir, Lisica, Hoću samo tebe, Boginja*) - *Boginja* s ikoničnom *Danas sam luda*, ali i s novim suradnicima poput Alke Vuice i Kreše Klemenčića - pa posljednja Metikoševa produkcija s *Live in Lap*, posthumno objavljenim izdanjem u redu posvećenih njemu kao svom *anđelu zaštitniku*, jer će već sljedeće godine s *Ritmom kiše* započeti neprekinuto zidanje spomenika Josipinoj velikoj ljubavi, istodobno i kao Mattu Collinsu, premijernom rock 'n' rolleru ovih prostora: neokrunjenom kralju yu-rocka, dok će novi studijski i live albumi popraćeni brojnim *best of* kolekcijama od 2000-e do danas (*Život, Live, Živim po svom, Tu u mojoj duši stanuješ*) otkrivati nepresušnu žeđ za ponovnim osobitim čitanjima vlastitog rada.

Nije snimala pjesme unikatnih melodijskih i harmonijskih rješenja, hermetičnih, nadrealnih stihova ili revolucionarnog zvukovlja. Više-manje bile su to pop pjesme standardne profesionalne strukture kojima su njezin

uzbudljivi, moćni glas i pažljivo dizajniran, izazovan imidž osvajali put do srca i sentimentalnih spomenara njezine posvećene publike. U tomu je, u ravni masovnog ili komercijalnog, uglavnom ostajala ekskluzivna, nerijetko u manjini ili, kako bi Miljenko Jergović lijepo rekao - mimo svijeta. Sama i svoja. Kritika je nije uvijek slavila. Ili je ostajala bez teksta na ekstra dimenziju njezina vokala, korigirajući se često naknadnom pameću.

Opet, glazbenici, nošeni nepogrešivim instinktom tragača za vlastitim uspjehom, prepoznavali su Josipin nesvakidašnji talent i osobnost. Tako je onomad autentičnom rokeru i internacionalnom lomitelju djevojačkih srdaca susret s mladom pjevačicom izazvao savršeni životni preokret: odustao je od reflektora i dominantnog položaja vladara pozornicom, prenijevši sve svoje darove novootkrivenoj ljubavi. A pak njezini darovi - bili su brojni. Već istaknutom voditelju Narodnog ansambla Radio Sarajeva Ratimiru Petkoviću oduzela se moć govora kada je na probi čuo Josipinu interpretaciju klasičnih sevdalinki *Omer beže* i *Niz polje idu babo, sejmeni*, snimaka što će postati kulturnim singlom pjevačice koja je smjesta pokazala da joj različiti glazbeni idiomi ne predstavljaju prepreku. Dapače. Duhovna, zbarska glazba (od tuda je i krenula, zar ne?): snimila je čitav album božićnih pjesama *Čestit Božić*, uz akademski zbor I. G. Kovačić, s maestrom Sašom Britvićem i virtuozom orgulja Marijom Penzarom; pjeva standarde svjetskih mjuzikala, glazbu različitih etnosa. Pa ipak, priznat će, jedan od vrhunaca karijere događa se sredinom 90-ih kada s maestrom Igorom Kuljerićem snima prvi, samo njezin album posvećen Karlu Metikošu. Bilo je to na koncertu održanom 10. prosinca 1994. u Vatroslavu Lisinskome sa simfonijskim orkestrom i Zborom HRT-a te djevojačkim zborom Zvezdice. Orkestracije maestra Kuljerića otkrile su novu dimenziju Karlove glazbe, arhitektura zvuka velikog klasičnog korpusa i Josipin emocionalni naboj donijet će joj Porina za najbolju žensku vokalnu izvedbu, a albumu *Koncert u čast Karla Metikoša* status crossoverskog remek-djela. Perfektna suradnja s Kuljerićem nastavlja se s orkestracijama *Gubec bega* kada se u koncertnim izvedbama Josipi pridružuju Dado Topić, Massimo Savić i Tony Cetinski. Nešto što je obećavalo nova poglavlja jedne priče pune međusobnog razumijevanja i respekta završeno je maestrovom preranom smrću 2006. godine.

Naraštaji glazbenika rođenih u 80-ima - biološki ili umjetnički - njezini su fanovi od Dina Dvornika, Nene Belana, Marijana Bana i Daleke obale, Gibonnija, Davora Gopca i Psihomodo popa do Elvisa Stanića, Saše Antića i TBF-a, Mile Kekina i Hladnog piva ili Tonija Starešinića i njegova Chui. Uostalom približnu sliku s kim je sve surađivala dobit ćete ako prelistate

dvostruki CD pod naslovom *Posve slobodna – suradnje i etno* gdje ćete susresti s imenima od Bajage, Boe, Quasarra, Cubisma i Flyera do Šabana Bajramovića, Tedija Spalata, Lidije Bajuk i ekskvizitnih glazbenika obitelji Tavitijan.

Kažu da se filozofija djece te mitske dekade zrcalila u krilatici „ne znamo što želimo, ali to želimo odmah“. Punkeri kao sinonim za pokoljenja iznikla u muzičkim ratovima na poljima 80-ih voljeli su je, nju koja je vrlo dobro znala što hoće i znala je da to neće dobiti lako i odmah.

„*Glas postoji tek onda ako se u njemu nešto događa ... da osmišljava neki zvuk stran svakoj normalnoj artikulaciji vokala.*“ Tako je govorila na početku svoje karijere i istu misao kao nit vodilju nevjerojatno vjerno slijedila do dana današnjeg. Suradnjama s generacijama čudotvoraca fuzijskih gibanja u glazbi kao što su Elvis Stanić, Gojko Tomljanovića, Josip Grah, Davor Črnigoj, Borna Šercar, Damir Šomen, Joe Kaplowitz ili već spomenuti Toni Starešinić - od kojih su neki tek rođeni kada se ona uspinjala na tron vladarice rocka - otkriva nam po tko zna koji put svu raskoš njezina glasa i studiozan pristup interpretaciji, isti onaj kakvim svaki vrhunski glazbenik pristupa svom instrumentu. Ta skoro opsesivna studioznost i svekolika erudicija koju Josipa jednako temeljito hrani tijekom čitave karijera isključuju mogućnost da ono čega se prihvati ostane u sferi osrednjosti.

A ja u ovom trenutku ne mogu isključiti notu privatnosti. Kao da sam imao privilegij poznavati Josipu prije nje same u razgovorima s njezinim prvim učiteljem pjevanja sjajnim maestrom Dinkom Fijom o podukama 10-godišnjoj djevojčici u svjetski priznatom Dječjem zboru RTV Zagreb; kada sam upoznao Matta Collinsa prije nego je njegova ljubav nadahnula njezinu životnu ulogu (iako priča kaže da je prva ploča koju je kupila bila upravo singlica netom pristigle pariške zvijezde); kada smo u tim formativnim godinama rocka i čistog entuzijazma nekoliko puta dijelili pozornicu; kada sam potom, od ranih 70-ih do danas, pratio i često potpisivao njezinu bogatu diskobiografiju; na koncu, kada bih iza podne (ne diraj lava dok spava!), u dugim telefonskim razgovorima, slušao njezine monologe vrijedne svake kolumne mudrosti, kada bih...

Ne, zaboravite sve ovo napisano. Zaboravite! Ništa ne može Josipu tako predstaviti kao ona sama, kao njezina glazba. Josipu valja slušati i, naravno, gledati. „*Na kraju dobili smo nešto što je samo njezino, posebno, a istodobno i nasljedno, neotuđivo naše: dobili smo Josipinu umjetnost pjevanja.*“ (Tvornica glazbe: 1970. -1989.)

Nekad u početku nazvali smo je Crnom panterom, dugo, već dugo, znamo je kao kraljicu rocka i pop ekstravagancije: Njezino Veličanstvo Josipu Lisac!

P. S.

Ono što ne pripada samo Josipi već svakome o kome pišeš ili govoriš osnovni su biografski podaci. Evo fakat onog najosnovnijeg:

Josipa Lisac rođena je u Zagrebu, na Valentinovo 1950., u znaku Vodnjaka i podznaku Lavice.

SINIŠA ŠKARICA